

oord mag men
in of men het

stigt de dingen
er op aandrin-
g, en niet, hals-
rd vasthoude,
alles, ons aan
wij manmoedig,
uis op ons te
ods handen te
waarachtig ge-
n in den weg
den.

hart overtuigd
ving voor beide
e men er zich
„pressie“ den
t woord“ terug
ebbelijk en lief-

g verbonden en
k-doen hem of
het leven zoo
noodzaak zijn
uit wezen“.
uit willen heb-
n te doen wat
ig te maken.

oofde duidelijk
at het aanhou-
ar) niet aange-
rots of uit stijf-
ar) het woord

het uw vaste
evensgeluk, het
verloofde beter
oren.

in aangeven.
chtig moet men

zoo maar eens
pervlakkelig zich
rel.

hebben op de
men niet dan
de.

waard, dat men
— en werkelijk
jongen of een
doelen zeggen:
kan Gode niet

voor een ver-
een bron van
een bijna on-

t het hier aan.
D. v. D.

CHAP
JK

aanleiding van
enburger. ')

Amerikaan van
Woord Vooraf-
tische overtui-
behandelt, ge-
hem de groote
opviel, in het
stelijke landen.
nee bezig hou-
nnen de kerk-
tingen er hun
Dit bracht hem
e bezien onder
phie, van het
en de Open-
zoek is in dit

rschijning van
t, groote ver-
den schrijver
geworpen zien
perking. Want
ed uitgewerkte
t. Terwijl van
dag ons volk
de geboorte-
n daartoe aan-
veel opzich-
oor een groot
ngen van het
kant nooit op
ire boeken en

ongelooften", een
en de practijk en
ging, door Teunis
Dr A. Dapont,
van Bottenburg

boekjes behandeld worden, als dit bij degenen, die een sexuele revolutie nastreven, het geval is. Geen gehuichelde preutsheid verbiedt ons dit, maar gehoorzaamheid aan Gods gebod. De schaamte is een groot zedelijk goed, dat God ons in Zijn barmhartigheid nog gelaten heeft tot intooming en weerhouding van de zonde. Wordt wat in de intimiteit van het leven thuis behoort, op de groote markt des levens uitgesteld, dan moet dit leiden tot zedelijke ontarding, tot omkeering van de orde, door God ingesteld. Ook, wanneer dit geschiedt met de bedoeling om een tegenwicht te bieden tegen de beschouwingen, adviezen en morele waardeeringen der nieuwlichters. Wij kunnen hen hier niet volgen op al hun gangen en wegen. Van te voren weten wij nooit, wie zulk een voorlichting in handen krijgt.

Een gedetailleerde beschrijving toch van het sexuele leven is nu eenmaal niet iets, wat den mensch onbewogen laat, ook al wordt het niet in zijn meest verlokkenend vorm voorgesteld. Wat voor den één in bepaalde omstandigheden een goede raad of vingervijzing zou kunnen zijn, zou bij den ander het gedachtenleven kunnen bezoe- delen en een gevaarlijke prikkel worden, waardoor hem de strijd tegen de zonde werd verzwaard.

Toch beteekent dit niet, dat wij onzen tegen- stander niet ook in details moeten weerstaan. In- tegendeel! Ook hier hebben we de vraagstukken door te denken, waarvoor hij en maar al te vaak ook het leven zelf ons stelt. Maar dit behoort niet voor de tribune van het publiek te geschie- den. In vaktijdschriften en vakwerken is daartoe ruimschoots gelegenheid. Deze zijn dan slechts voor de in de wetenschappelijke terminologie in- gewijden te benaderen en vinden hun lezerskring hoofdzakelijk onder degenen, die door hun ambt of beroep met de vragen van het sexuele leven in aanraking komen. En deze kunnen dan de resultaten van hun onderzoek uitdragen onder ons volk, niet in de eerste plaats door het populaire boek, maar door 't directe contact, dat zij met hun medemenschen krachtens hun positie hebben. Het zijn vooral de predikanten en de christen-genees- heeren, die hier een zeer belangrijke taak te vervullen hebben. In vraagstukken, zelfs van den meest kieschen aard, zijn zij veelal de aangewezen raad- gevers. Hier is de verhouding van persoon tot persoon nog mogelijk. Een ernstig gesprek onder vier oogen kan in dit verband veel meer nut stichten dan het lezen zelfs van het beste boek, dat over het huwelijk handelt.

Maar, helaas, nog altijd niet wordt ten volle de beteekenis van de samenwerking dezer beide groepen in den strijd tegen de zedelijke ontarding van ons volk beseft.

Dit heeft ook tengevolge, dat er aan de opleiding in dit opzicht nog wel het een en ander ontbreekt. Vooral onze aanstaande Christen-artsen hebben hier met een groot gebrek te worstelen. Inzake de vraagstukken der ethiek, vooral die der sexu- eele ethiek, worden zij maar al te veel aan hun eigen lot overgelaten. In de practijk van het leven moeten zij zelf maar zien, dat zij tot een op- lossing komen. Hoe eerder dit gebrek vervuld kan worden, hoe beter dit zou zijn. Want het valt niet te ontkennen, dat thans, juist op het ge- bied van de geneeskunde de aanval van het onge- loof zich doorzet. De medicus wordt te hulp ge- roepen in den aanval op het huwelijk en het ge- zin, ja zelfs over allerlei problemen van maat- schappelijke aard moet hij zijn licht laten schijn- en. Ik denk hier in het bijzonder aan de vraag- stukken van eugene en sterilisatie, waarbij zelfs aan de medische wetenschap in zekeren zin de leiding wordt opgedrongen.

Waar zoo de geneeskunde langzamerhand benut wordt om de Christelijke grondslagen der maatschappij te ondermijnen, daar zal in de eerste plaats een nauwer contact tusschen theologie en geneeskunde noodzakelijk zijn. Het blijkt hoe lan- ger hoe meer, hoe verderfelijker het geweest is de eenheid der wetenschappen los te laten en aan de theologie haar centrale positie te ontnemen.

Behooren dus theologie en geneeskunde, de pre- dikant en de Christen-arts, in deze tijden van zedelijk verval steeds nauwer contact met elkaar te zoeken, daarmee is niet gezegd, dat het popu- laire boek ook niet zijn eigen plaats heeft in de vraagstukken, die ons hier bezighouden. Maar zooals reeds betoogd, het is toch in het onderwerp, dat het wil behandelen, beperkt. Het mag niet schaden, maar het moet opvoeden. Het moet zich hoofdzakelijk bepalen tot een ontleding van de beginselen, waaruit de tegenstander leeft, en het positief daar tegenover stellen van de eigen be- ginselen. Het moet den lezer grijpen in de con- sciëntie en hem de oogen openen voor de gevaren, die hem bedreigen.

We kunnen dit nader bezien in verband met het vraagstuk der geboortebeperving. Aangeleend kan worden, hoe achter deze beweging een wereldbe- schouwing schuilt, die opkomt uit ongeloof en revolutiegeest. Men kan nagaan, welke factoren er toe geleid hebben, dat het Neo-Malthusianisme zulk een grooten ingang heeft kunnen vinden. Van groote beteekenis is, dat de doelbewuste scheiding van voortplanting en intiem huwelijksomgang naar onze zedelijke beginselen wordt getoetst. Dui- delijk moeten geschetst worden de zedelijke, reli-

gieuze en maatschappelijke gevolgen van de door het Neo-Malthusianisme voorgestane geboorte-be- perking. Van belang is tevens een onderzoek naar den invloed, die deze beweging ook in Christelijke kringen heeft gekregen. Blijkt deze inderdaad aan- wezig te zijn, dan moeten ook de oorzaken opge- spoord worden, die daartoe aanleiding gegeven hebben. In het licht dient gesteld te worden, dat de geboorte-beperving met de Nieuw-Malthusianis- tische middelen niet afgeloopen is. In verband hiermee rijst dan de vraag van de zedelijke be- teekenis der onthouding, en het vraagstuk der ge- boorteregeling, die uit andere beginselen kan op- komen dan het z.g. twee kinderen stelsel. En bovenal zal uiteengezet moeten worden de beteekenis en het doel van het huwelijk, onder meer ook in tegenstelling met het Roomsche-Katholieke stand- punt. Want bij alle waardeering, die men hebben kan voor den taaien strijd, dien de Roomsche kerk tegen het Neo-Malthusianisme voert, mag ook het verschil in huwelijksopvatting tusschen deze en de Gereformeerde ethiek niet vergeeten worden.

Met deze beginselen voor oogen kunnen wij ons nu wenden tot het hierboven aangegeven boek.

's Gravenhage.

Dr G. K. SCHOEP.

MUZIKALE KRONIEK

„Oudwijfsche fabelen.“

Dat zijn van die verhaaltjes die nogal eens opgeld doen als het over Calvinisme en Kunst gaat. De een repeteert ze nog trouwer dan de ander of fantaseert er op zijn beurt weer wat bij. Zoo weet de heer Dr Bernet Kempers te vertellen in het Tijdschrift der Ver. v. Nederl. Muziekgeschiedenis, DL XIII, bl. 39, onder: „Die „Souterliedekens“ des Jacobus Clemens non papa“, dat, toen de Antwerpsche Uitgever Susato in 1556 de bekende Souterliedekens uitgaf, door Cle- mens op 3 stemmen gezet, deze in hoofdzaak rekende op een debiet onder de Calvinisten, doch dat die een streep door zijn rekening haalden — maar laat ons Dr K. zelf laten vertellen:

„Allerdings hatte Susato hier eine falsche Be- rechnung gemacht: die Calvinisten hatten sich der Lieder bemächtigt und diese spürten, da sie, die Bilderstürmer, ja jeder Kunst abhold waren, nicht das geringste Verlangen sie mehrstimmig zu singen, ging es ihnen ja nur darum die Psalmen auf irgendeine Weise herunterzuleiern, da man, wie es heisst, wohl zusammen singen aber nicht zusammen sprechen kann. Sonst hätten sie letz- teres vielleicht noch lieber getan.“

Nu moet men weten dat de Souterliedjes, in 1540 voor het eerst éénstemmig uitgegeven door Wm. v. Zuylen v. Nyevelt, niet bepaald Calvi- nistische liederen waren, geen zangen die speci- aal de „Calvinisten hadden bemachtigt“. Room- schen en niet-Roomschen, Lutherse, Dooper- schen en allerlei Sectaristen hadden er genoeg in ze te zingen, omdat deze verzameling aller belangstelling en instemming had, vanwege haar doel: „de jonghe lieden (die doch tot singen veel gheneyght zyn) een oorsake te geven, om in die plaetsen van sotte vleeschelijcke liederen, wat goets te moghen singhen daer God door gheert ende si door gesticht moghen worden, haer ghe- noechte ut eenen gheesteliken sanc seppen moghen“. Een streven, tusschen twee haakjes, waarbij zich ook voor den meerstemmigen zang, de Antwerpsche uitg. Susato in 1551 had aange- sloten, toen hij zich voornam met zijn Musyck- boeckskens niet alleen „de vaderlandsche musycke in onser nederlantsche moedertalen in 't licht te brengen“, maar ook om te weeren „alle on- eerlycke ende onbetamelijcke woorden, daer duere dese edele hemelsche konst veronteert ende ionge geesten bevelekt ende veragert mochten worden die (ter contrarie) daer duere tot deugdelijcken exercitatie behoren geschickt te wordene“. Eén- zelfde idealisme dat ook Corn. Buscop uit Delft voor oogen had in 1568, bij zijn eveneens op Souterliedekens-woorden vierstemmig gezette Psal- men Davids, „hoepende“ daarmee de kunst van Musica „huydens daechs grotelick misbruickt tot wellustige, scandalose ende andere lichtveerdige liederen en danserijen, waer duer sy oock ver- smaet wort bij veel verstandige ende geacht als een oerspronck ende voetsel van alle oncuysheyt ende lasciuie“ weder „tot zyn oude gebruik ende floor te brengen“.

Er is dan ook geen kwestie van dat de Souter- liedjes een uitgesproken Calvinistische zang- bundel waren. Het waren liederen die vanwege de woorden, ieder die om reformatie in volks- kerk- en kunstgezag riep, aantrokken; die, zoo- als reeds gezegd, door allen die van goeden wille in Kerk en Kunst waren, gezongen werden; be- doeld, zooals de titel ook aangaf „Tot stichtinghe ende een gheestelike vermakinghe van alle Chris- tenmenschen“, let wel: ALLE Christenmenschen!

Zoomin als de door-en-door-Roomsche Buscop, die zijn bewerkingen aan den niet minder goed- Roomschen Erick v. Brunswyck opdroeg, rekende ook Susato op een debiet van de zijde der Cal- vinisten, temeer daar deze zangen van Roomsche- kerkelijke zijde reeds van ouds van keizerlijke goedkeuring door Maria, Regentes der Nederlanden, zuster van Karel V, waren voorzien.

Is dus dit fabeltje van Dr B. K. over dien gededilluseerde Antwerpschen Uitgever gemak- kelijk tot het rijk der verbeelding waaruit het komt, te verwijzen, nog lichter valt het, de zoogenaamde „Bilderstürmer“ vrij te pleiten van de aantijging, als zouden ze wars van iedere kunst, met name die der meerstemmigheid zijn geweest.

Want niet zoodra Calvin's medewerkers gereed waren in 1562 met hun Psalmberijmingen en -melodiën, of van alle kanten kwamen de meer- stemmige bewerkingen voor huiselijk gebruik zich aandienen.

Bourgeois, de Fer, Crassot, Sureau, Servin, Maréchal, Goudimel, le Jeune, Sweelinck — vooral de laatste drie het meest in Nederland gekend — vonden overal, waar de Geneefsche zangwijzen geliefd en bekend geworden waren, een warm en geestdriftig onthaal.

In het bijzonder die van Goudimel, waarvan Dr Karl Nef in zijn „Die Collegia Musica in der deutschen reformierten Schweiz“ schrijft: „Die Goudimel'schen Psalmen bildeten also die Grund- lage für die Ausbildung des Volksangesanges, ihre Einführung in Kirche und Schule war aber auch, wie ich weiter unten noch nachzuweisen ver- suchen werde, von wesentlichen Einfluss auf die Gründung der Musik-kollegien und war es deshalb notwendig, diese Bemerkungen über den Kirchen- gesang der Geschichte der Collegia Musica vor- auszuschicken“.

En wat die van Sweelinck beteekend hebben voor de huismuziekbeoefening onzer Nederland- sche Calvinisten, is hier niet zoo gauw met een paar woorden te vertellen, maar boekdeelen, spreekt, dat het juist de Gereformeerden ge- weest zijn, die Sweelinck twintig jaar in beslag genomen hebben om aan hun muziek-enthousiasme te voldoen, ja sterker nog, dat als zij er niet geweest waren met hun „Verlangen sie mehr- stimmig zu singen“, ze niet éénstemmig-„her- unterzuleiern“, er nooit sprake zou zijn geweest van onzen nationalen Jan Pz. Sweelinck!

J. Z.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Rome en wij.

III.

Karakterstudie is moeilijk. Jarenlang kunnen we met iemand omgaan en ons wijsmaken, dat we hem kennen. Toch is er tenslotte de mogelijkheid, dat we ons vergissen.

Als dit geldt van le v e n d e personen, hoeveel te meer is het dan waar van de d o o d e. Van hen, die reeds eeuwen in het graf rusten.

Wat we van hen weten is de wijsheid der pa- pieren, zijn de statistische gegevens of berust op de beschrijvingen, gegeven door warme vereer- ders, door felle vijanden, mogelijk ook door hen zelf.

Het is begrijpelijk dat het objectieve element dan veelal ontbreekt.

Wat is nu de taak des geschiedschrijvers? Hij moet beginnen met alle gegevens omtrent een be- paald persoon te verzamelen. Dan zal hij die ge- gevens chronologisch hebben te ordenen. Straks moet hij trachten, het onderling verband aan te brengen. Is er reeds iemand geweest, die vóór hem een biografie van den betrokkene heeft ge- geven, dan zal hij dit beeld moeten vergelijken met zijn gegevens. Zijn er meer biografieën, zoo moet hij door onderlinge vergelijking probeeren zich een geheel te vormen van hetgeen hij aldus verzameld heeft. Altijd moet hij daarbij trachten, objectief te blijven.

Geheel zal dat nooit gelukken. Immers nimmer verliezen wij eigen visie, omdat we elk door onzen eigen karakteraanleg steeds de dingen anders aan- voelen, dan de naaste. Tenslotte spreken bij onze beoordeeling de eigen principes een groot woord mee.

Dit alles nu toepassende op C. T.'s beschouwin- gen over mannen als Willem van Oranje en Willem III kan ik blijven gelooven, dat C. T. de waarheid wil weergeven. Maar als ik Groen van Prinsterer lees over de beide vorsten, zullen ze een heel ander beeld geven. Terwijl ik evenzeer overtuigd ben, dat deze calvinist ook de waar- heid wil geven.

Maar nu is waarheid nog lang geen werkelijk- heid.

Laat ik hiervan een frappant voorbeeld mogen geven.